

Hasiči – ukázky práce s autentickým textem (přepisem či nahrávkou) v heterogenní (i homogenní) třídě

Průměrný učitel vypráví. Dobrý učitel vysvětluje. Výborný učitel ukazuje. Nejlepší učitel inspiruje. W. A. Whard (americký spisovatel)

Úvodní komentář k materiálu

Cílem našeho materiálu je ukázat, jak můžeme autentický text zapojit do výuky češtiny a jaké konkrétní typy aktivit můžeme nad textem využít, a to při výuce různých skupin studentů. Materiál zůstává týž, aktivity se modifikují či rozvíjejí například pouze jedním směrem. Nechceme poskytovat hotový recept, důvodem je to, že nechceme omezovat Vaši vlastní tvořivost. Poskytujeme Vám inspiraci, impuls. Vezměte si tento text, využijte a modifikujte nabízené aktivity, vymyslete si další vlastní využití. Anebo – využijte pouze aktivity a aplikujte je na text jiný, takový, který lépe vyhovuje Vaším cílům, takový, který je pro Vaše studenty vhodnější a atraktivnější.

K výběru textu nás vedlo několik důvodů

- je autentický, žáci a studenti se tedy seznamují s něčím, co důvěrně znají
- je praktický, ukazuje, jak často vypadá telefonát na linky tísňového volání
- je inspirativní, vede studenty k tomu, aby sestavili vlastní, vhodnou podobu telefonátu
- slouží analýze, umožňuje studentům, aby si uvědomili, jak vypadá náš běžně mluvený jazyk, a aby si uvědomili rozdíly mezi psaným a mluveným jazykem
- je zábavný, baví studenty a motivuje je k práci s textem a nad textem
- je dostatečně univerzální, dá se využít pro různé věkové skupiny i pro skupiny žáků a studentů, ve kterých jsou žáci s odlišným mateřským jazykem (ŽOMJ)
- vyskytuje se jak ve formě přepisu, tak ve formě nahrávky

Jak s naším materiálem pracovat

Materiál má sloužit především jako zdroj inspirace. Ukazuje, že je možné, aby spolu pracovali i spolupracovali studenti, jejichž rodným jazykem je čeština, i studenti, kteří mají odlišný mateřský jazyk. Není to návod, pracovní postup, manuál, který ukáže, jak se s cizinci ve třídě pracuje – má mnohem větší ambice, nechce omezovat Vaši tvořivost, ale chce být impulsem k tomu, abyste využili text a vymysleli si k němu své vlastní další aktivity nebo využili nabízené aktivity a našli si k nim vlastní text.

První část materiálu Hasiči shrnuje, k čemu všemu se dá využít, další část obsahuje návrh 4hodinového bloku, následuje shrnutí do jedné lekce - je určeno spíše pro začínající studenty, pak jsou za sebou zařazeny další návrhy aktivit k textu.

Autentický text využitý k práci se slohovými útvary

- vypravování
- vyplnění dotazníku
- zpráva (záznam)
- novinová zpráva (krimi)
- televizní zpráva
- instrukce
- *...místo pro Vaše nápady a modifikace*

Dovednosti

- čtení s porozuměním
- poslech
- hledání klíčových slov
- osvojení si ustálených textových struktur (telefonát na tísňové linky)
- trénink telefonátu na tísňové linky – ohlášení mimořádné události
- logické řazení informací
- výslovnost, intonace, přízvuk, melodie, hláskování
- práce se záznamem mluveného textu
- uvědomění si rozdílů mezi psaným a mluveným textem
- *...místo pro Vaše nápady a modifikace*

Obsahový cíl

- žák umí porozumět textu
- žák umí poslouchat text s porozuměním
- žák umí vyhledat v textu klíčová slova
- žák si osvojí ustálené textové struktury (telefonát na tísňové linky)
- žák si natrénuje telefonáty na tísňové linky – umí ohlásit mimořádné události
- žák umí logicky řadit informace
- žák trénuje výslovnost, intonaci, přízvuk, melodii, naučí se hláskovat
- žák umí pracovat se záznamem mluveného textu
- žák si uvědomí si rozdíly mezi psaným a mluveným textem
- ...*místo pro Vaše nápady a modifikace*

Jazyková témata

- charakteristika mluveného textu
- charakteristika psaného textu
- rozdíl mezi mluveným a psaným textem
- obecná čeština
- nová slovní zásoba, nové fráze
- synonyma
- přídavná jména
- dějová slovesa
- minulý, přítomný čas – střídání časových rovin (nesoulad mezi formou a významem – historický prézens) – dějová slovesa, slovesná osoba
- imperativ
- syntaktické struktury mluveného textu (nevětné struktury, jednočlenné věty, větné ekvivalenty, elipsa, apoziopese, vsuvka, anakolut)
- syntaktické struktury psaného textu
- přímá řeč a nepřímá řeč
- otázky a odpovědi
- slovosled (subjektivní vs. objektivní pořádek slov)
- horizontální členění textu
- pragmatická rovina jazyka – přizpůsobování se jazyku partnera v komunikaci
- ... *místo pro Vaše nápady a modifikace*

Tento materiál byl vytvořen za podpory Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí a MŠMT ČR.

Jazykový cíl

- *Dobrý den, tady ...*
- *Tady hoří.*
- *Adresa je...*
- *Hoří v ...*
- *Můj telefon je...*
- ...

Určeno například pro

- heterogenní třídy základní školy (vyzkoušeno v 9. třídě základních škol, ve kterých byli žáci s rodným jazykem češtinou a žáci s odlišným mateřským jazykem jako 4hodinový blok a jako 1 hodina)
- homogenní třída základní školy (6. a 8. přípravná třída v azylovém středisku v Kostelci nad Orlicí, třída složená pouze z cizinců) a vysoké školy (Literární akademie Josefa Škvoreckého, seminář studentů magisterského studia)

Charakteristika textu

Text je otištěn v publikaci Müllerová, O., Hoffmannová, J., Schneiderová, I. *Mluvená čeština v autentických textech*. Praha : H&H, 1992, s. 138-139. Nahrávka je k dispozici v Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., v oddělení stylistiky a lingvistiky textu. Nahrávka byla pořízena v letech 1990-1992 a jde o autentický záznam takzvané institucionální komunikace (rozhovoru jednotlivce s institucí), zde rozhovor paní ohlašující požár a hasiče na lince 150. Přepis mluveného textu není úplný (chybí záznam o intonaci, tónu hlasu, délce pauz apod.), je upraven pro výukové účely tak, aby ho byli žáci a studenti schopni bez problémů číst. Podstatné rysy mluveného textu jsou ovšem v přepisu zachovány.

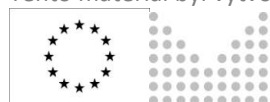
Text se na první pohled může zdát nepřehledný, málo srozumitelný, plný chyb, tedy hůře využitelný a příliš obtížný pro ŽOMJ. Nicméně ze zkušenosti vyučujících, které text vyzkoušely v praxi, vyplývá, že text je pro žáky a studenty velmi dobře srozumitelný, vtipný, takový, se kterým se žáci a studenti setkávají denně, tedy text nepřipravený, plný nepřesností, opakování a defektností. Žáci s odlišným mateřským jazykem se v textu orientovali lehce.

Záznam autentického textu (hasiči)

Text 1. část

1.	Hasiči:	Prosím.
2.	Paní Máčková:	Hasiče prosím.
3.	Hasiči:	Ano prosím.
4.	Paní Máčková:	Prosím vás pěkně tady hlásim je to Finská vosumnáct.
5.	Hasiči:	No vo co tam de, vo co tam de mi řekněte.
6.	Paní Máčková:	Je to. Hoří v bytě.
7.	Hasiči:	A co tam hoří?
8.	Paní Máčková:	No v bytě to hoří, já nevím, v koupelně je to. A je tam voheň.
9.	Hasiči:	Hm.
10.	Paní Máčková:	Prosim vás pěkně.
11.	Hasiči:	A je to Praha která?
12.	Paní Máčková:	Je to sto pade
13.	Hasiči:	Praha.
14.	Paní Máčková:	Jo to je Finská osumnáct u paní Najbourový ve štvrtým poschodí.
15.	Hasiči:	Praha pět, Finská osumnáct?
16.	Paní Máčková:	Finská osumnáct.
17.	Hasiči:	Jaká?
18.	Paní Máčková:	Prosím?
19.	Hasiči:	Jaká ulice?
20.	Paní Máčková:	Finská.
21.	Hasiči:	Finská.
22.	Paní Máčková:	F jako František.
23.	Hasiči:	Finská osumnáct. Vaše jméno?
24.	Paní Máčková:	Ano. A tady to hlásim, hlásim to tady Máčková, ale hoří to u paní Najbourový přilítla sem, že tam hoří.
25.	Hasiči:	Číslo telefonu mi řekněte.
26.	Paní Máčková:	Čí? Moje?
27.	Hasiči:	Ano.
28.	Paní Máčková:	Jo, tak je to. Ježišmarjá vidíte to, já teď...

Tento materiál byl vytvořen za podpory Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí a MŠMT ČR.

29.	Hasiči:	No?
30.	Paní Máčková:	Dvacet dva osumdesát tři šedesát.
31.	Hasiči:	Co tam hoří nevíte?
32.	Paní Máčková:	No, to já nevím. Vona mi křičí. Přilítla pro mě a já. A pojte se podívat a hoří tam vošklivě. Je tam voheň.
33.	Hasiči:	No ale co? To nevíte? Vy jste tam nebyla?
34.	Paní Máčková:	No já sem ano, no já sem to viděla. Dyť tam hoří!
35.	Hasiči:	Viděla. A v tý koupelně hoří, jo?
36.	Paní Máčková:	No v tý koupelně. Vona neví sama, co to je , že tam tak hoří.
37.	Hasiči:	A má tam plyn v tý koupelně?
38.	Paní Máčková:	Ano.
39.	Hasiči:	Má tam karmu?
40.	Paní Máčková:	Má tam karmu.
41.	Hasiči:	Dobře, my jedeme na místo.

Text 2. část

1.	Hasiči:	Ohlašovna požárů Praha.
2.	Paní Máčková:	Dobrý den, prosím Vás, my sme vám před chvílí volaly.
3.	Hasiči:	Ano?
4.	Paní Máčková:	Jo, už nemusej jezdit.
5.	Hasiči:	Ne?
6.	Paní Máčková:	Vona jí hořela pračka a vono už se to uha už to zhaslo.
7.	Hasiči:	Takže je to v pořádku, jo?
8.	Paní Máčková:	Tak já myslim, že už jezdit nemuseji.
9.	Hasiči:	Dobře, dobře, my je vodvoláme vysílačkou.
10.	Paní Máčková:	Děkuju vám moc. Na shledanou.
11.	Hasiči:	Ano.

Možné využití jednotlivých částí textu

Text se skládá ze dvou částí, ze dvou oddělených telefonátů, je možné použít pouze první část nebo obě dvě, a to podle záměru, ke kterému chceme text využít. Pro vyprávění, novinovou zprávu či televizní zprávu, případně pro zprávu (záznam) je pravděpodobně lepší využít texty oba, pro instrukce, vyplnění dotazníku je pravděpodobně vhodnější využít text první; pro novinovou a televizní zprávu je možné variantně využít pouze první text. Nahrávku je možné využít jako poslech či jako podklad pro aktivitu hraní rolí.

Ukázky možného využití textu pro různé skupiny a v různém rozsahu

Heterogenní 9. třída základní školy (žáci s českým mateřským jazykem a s odlišným mateřským jazykem) – 4hodinový blok

Charakteristika třídy

Ve třídě je několik žáků s odlišným mateřským jazykem (chlapec z Ukrajiny, dívka z Ruska, další dívka z Čečenska a Syřanka), avšak pouze Syřanka je žákyní školy zhruba rok a znalost češtiny má poměrně malou, rozumí základním komunikačním frázím – pozdrav, představení se, je schopná reagovat na jednoduché otázky a pokyny.

Časová dotace

1–4 vyučovací hodiny (á 45 minut); pokud se vyučující rozhodne pro celý 4hodinový blok, doporučujeme ho realizovat v rámci jednoho vyučovacího týdne; rozpis pouze na 1 vyučovací hodinu následuje

Cíle jednotlivých hodin

- seznámení se s autentickým mluveným projevem (1. hodina)
- hraní rolí (1. hodina)
- rozvoj komunikačních schopností (OSV 2.3) (1. hodina)
- popis pracovního postupu (teorie a praxe) (2. hodina)
- kooperace (práce ve skupinách) (2. hodina)
- vytvoření a hodnocení návodu (OSV 2.4) (2. hodina)
- vypravování (teorie) (3. hodina)
- rozšiřování slovní zásoby (3. hodina)
- struktura vypravování (3. hodina)
- jazyk vypravování (3. hodina)
- spojování vět do vyšších celků (3. hodina)
- vypravování (praxe) (4. hodina)

1. hodina

Cíl

- seznámit se s autentickým mluveným projevem
- podat charakteristiku mluveného projevu na pozadí projevu psaného
- hraní rolí

Podpůrná teorie pro vyučující

Rysy psaného a mluveného textu

Psaný text	Mluvený text
připravenost, plánovitost, formálnost	nepřipravenost, spontánnost, neformálnost
dominantní orientace na obsah	orientace na pragmatické složky komunikace
složitější tematika	jednodušší tematika
dekontextualizace	kontextualizace
statičnost	dynamičnost
retrospektivní zaměření	prospektivní zaměření
abstraktnost, racionálnost, analytičnost, logičnost	konkrétnost, subjektivnost, emotivnost
organizovanost, uspořádanost	neorganizovanost, neuspořádanost
komplexnost	fragmentárnost
explicitnost	implicitnost
určitost	neurčitost
komplexnější syntaktické struktury	koordinace, juxtaopozice, eliptičnost, neúplná realizace syntaktických konstrukcí
kondenzace, nominalizace, pasivum	opakování, korektury a rektifikace, false starts, návraty, frekvence deiktik, osobních a ukazovacích zájmen, vycpávkových výrazů, členicích signálů
interpunkce	parajazykové a mimojazykové prostředky
spisovnost	nespisovnost
monolog	dialog

(In: Čmejrková, S., Hoffmannová, J. Mluvená čeština, hledání funkčního rozpětí. Praha : Academia, 2011. Lingvistické charakteristiky obou modů, s. 35.)

Motivace

Vyučující se žáků v úvodu hodiny ptá, jestli se někdy ocitli v situaci, kdy museli telefonovat o pomoc. Výpovědi žáků, které obsahují rysy mluveného projevu, přepíše vyučující na tabuli.

Na tabuli je zapsáno:

- *Jo, mně se... já sem jednou volala na hasiče.*
- *U nás na chatě jednou vo prázdninách začala hořet tráva. Jakože na tý cestě.*

Zjednodušený plán hodiny

1. Žáci okamžitě reagují, rozpoznají, že s texty na tabuli není něco pořádku. Vyučující se ptá, co se jim na textech nezdá. V prvním případě se jim nezdá *...mně se...*
2. S pomocí vyučující dospějí k závěru, že se jedná o neúplnou výpověď. V druhém případě použití nespisovného jazyka. Také opraví stavbu souvětí, protože připojení druhé věty není vhodné. Vyučující se ptá, proč asi vypadaly výpovědi takto. Žáci dospějí k závěru, že důvodem je to, že se jedná o mluvený, nepřipravený projev.
3. Běžně v mluvené komunikaci se takto vyjadřujeme, ale písemné texty zpravidla vyžadují spisovné a promyšlené užití jazyka.
V deváté třídě může vyučující připomenout, že s nespisovným jazykem se můžeme setkat v umělecké literatuře, kde slouží k charakterizaci postav a prostředí.
4. Žáci jsou rozděleni do pracovních skupin a každá skupina dostane část rozhovoru nastříhaný na krátké úseky. Jejich úkolem je sestavit rozhovor do původní podoby.

Instrukce k pracovnímu listu č. 1

Připravte si kopie obou stran pracovního listu č. 1 podle počtu skupin a nastříhejte text na jednotlivé části, které pak v obálce dáte každé skupině (vhodné jsou menší skupiny po třech až čtyřech žácích).

Zadání:

- Sestavte z ústřížků rozhovor tak, jak se podle vás odehrál.
- Poznáte, kdo s kým mluví?
- O jaký typ mluveného projevu se jedná? *Institucionální komunikace – komunikace mezi institucí (hasiči) a jednotlivcem.*

Prosím.

Hasiče prosím.

Ano prosím.

Prosím vás pěkně tady hlásím je to Finská vosumnáct.

No vo co tam de, vo co tam de mi řekněte.

Je to. Hoří v bytě.

A co tam hoří?

No v bytě to hoří, já nevím, v koupelně je to. A je tam voheň.

Hm.

Prosím vás pěkně.

A je to Praha která?

Je to sto pade.

Praha.

Je to Finská osumnáct u paní Najbourový ve čtvrtém poschodí.

Praha pět, Finská osumnáct?

Finská osumnáct.

Jaká?

Prosím?

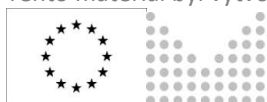
Jaká ulice?

Finská.

Finská.

F jako František.

Tento materiál byl vytvořen za podpory Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí a MŠMT ČR.

Finská osumnáct. Vaše jméno?

Ano. A tady to hlásím, hlásím to tady Máčková, ale hoří u paní Najbourový. Přilítla sem, že tam hoří.

Číslo telefonu mi řekněte.

Čí? Moje?

Ano.

Jo, tak je to. Ježišmarjá, vidíte to, já teď...

No?

Dvacet dva osumdesát tři šedesát.

Co tam hoří? Nevíte?

No, to já neví. Vona mi křičí. Přilítla pro mě a já. A pojte se podívat a hoří tam vošklivě.

Pracovní list č. 1

Prosím.

Hasiče prosím.

Ano prosím.

Prosím vás pěkně tady hlásím je to Finská vosumnáct.

No vo co tam de, vo co tam de mi řekněte.

Je to. Hoří v bytě.

A co tam hoří?

No v bytě to hoří, já nevím, v koupelně je to. A je tam voheň.

Hm.

Prosím vás pěkně.

A je to Praha která?

Je to sto pade.

Praha.

Je to Finská osumnáct u paní Najbourový ve čtvrtým poschodí.

Praha pět, Finská osumnáct?

Finská osumnáct.

Jaká?

Prosím?

Jaká ulice?

Finská.

Finská.

F jako František.

Finská osumnáct. Vaše jméno?

Ano. A tady to hlásím, hlásím to tady Máčková, ale hoří u paní Najbourový. Přilítla sem, že tam hoří.

Číslo telefonu mi řekněte.

Čí? Moje?

Ano.

Jo, tak je to. Ježíšmarjá, vidíte to, já teď...

No?

Dvacet dva osumdesát tři šedesát.

Co tam hoří? Nevíte?

No, to já neví. Vona mi křičí. Přilítla pro mě a já. A pojte se podívat a hoří tam vošklivě.

Aktivitu ukončíme asi po pěti minutách.

5. Rozdáme každému žákovi celé znění textu a pracovní list č. 2 s úkoly k textu.
6. Žáci pracují samostatně a připravují si odpovědi na otázky. ŽOMJ pracuje ve dvojici s českým žákem, mohou se domlouvat, pomáhat si.
7. Při kontrole odpovědí, necháme ŽOMJ odpovědět na jednodušší, zvýrazněné otázky. Na tuto okolnost žáka upozorníme předem, aby se zaměřil především na hledání svých odpovědí.

Pracovní list č. 2

Úkoly k úplnému znění textu

- Žáci dostanou první část textu včetně označených replik a čísel řádků
- Podobá se rozhovor větám, které máme na tabuli? Jak?

Byl text původně psaný nebo mluvený?

- Považujete takový text za připravený? Pokud ne, proč?
- Jaké nedostatky v něm naleznete?
- **Kdo, kam a proč telefonuje?**
- Nač se příjemce telefonátu ptá?
- Proč opakuje své otázky?
- Kdo je paní Mráčková?
- O čem vypovídá naše vyjadřování?
- Proč myslíte, že k požáru došlo?
- Co všechno podle vás může hořet v koupelně?
- Co může způsobit požár v bytě?
- **Co může v bytě hořet?**
- Jak myslíte, že celá situace dopadla?

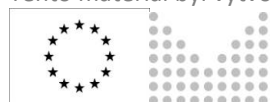
Řešení pro vyučující

1.	Hasiči:	Prosím.
2.	Paní Máčková:	Hasiče prosím.
3.	Hasiči:	Ano prosím.
4.	Paní Máčková:	Prosím vás pěkně tady hlásím je to Finská vosumnáct.
5.	Hasiči:	No vo co tam de, vo co tam de mi řekněte.

Tento materiál byl vytvořen za podpory Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí a MŠMT ČR.

6.	Paní Máčková:	Je to. Hoří v bytě.
7.	Hasiči:	A co tam hoří?
8.	Paní Máčková:	No v bytě to hoří, já nevím, v koupelně je to. A je tam voheň.
9.	Hasiči:	Hm.
10.	Paní Máčková:	Prosím vás pěkně.
11.	Hasiči:	A je to Praha která?
12.	Paní Máčková:	Je to sto pade
13.	Hasiči:	Praha.
14.	Paní Máčková:	Jo to je Finská osumnáct u paní Najbourový ve štvrtým poschodí.
15.	Hasiči:	Praha pět, Finská osumnáct?
16.	Paní Máčková:	Finská osumnáct.
17.	Hasiči:	Jaká?
18.	Paní Máčková:	Prosím?
19.	Hasiči:	Jaká ulice?
20.	Paní Máčková:	Finská.
21.	Hasiči:	Finská.
22.	Paní Máčková:	F jako František.
23.	Hasiči:	Finská osumnáct. Vaše jméno?
24.	Paní Máčková:	Ano. A tady to hlásim, hlásim to tady Máčková, ale hoří to u paní Najbourový přilítla sem, že tam hoří.
25.	Hasiči:	Číslo telefonu mi řekněte.
26.	Paní Máčková:	Čí? Moje?
27.	Hasiči:	Ano.
28.	Paní Máčková:	Jo, tak je to. Ježišmarjá vidíte to, já teď...
29.	Hasiči:	No?
30.	Paní Máčková:	Dvacet dva osumdesát tři šedesát.
31.	Hasiči:	Co tam hoří nevíte?
32.	Paní Máčková:	No, to já nevím. Vona mi křičí. Přilítla pro mě a já... A pojte se podívat a hoří tam vošklivě. Je tam voheň.
33.	Hasiči:	No ale co? To nevíte? Vy jste tam nebyla?
34.	Paní Máčková:	No já sem ano, no já sem to viděla. Dyť tam hoří!

Tento materiál byl vytvořen za podpory Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí a MŠMT ČR.

35.	Hasiči:	Viděla. A v tý koupelně hoří, jo ?
36.	Paní Máčková:	No v tý koupelně. V ona neví sama, co to je, že tam tak hoří.
37.	Hasiči:	A má tam plyn v tý koupelně?
38.	Paní Máčková:	Ano.
39.	Hasiči:	Má tam karmu?
40.	Paní Máčková:	Má tam karmu.
41.	Hasiči:	Dobře, my jedeme na místo.

Vysvětlení barevného označení pro vyučující

zeleně jsou označeny hláskové jevy – nespisovná výslovnost (krácení = prosim, protetické v = vo co, zjednodušování výslovnosti souhláskových skupin = de místo jde, nespisovná výslovnost = štvrtým)

šedivě jsou označeny morfologické jevy – nespisovné koncovky (u tý Najbourový)

fialově je označeno typické použití ukazovacích zájmen (v bytě to hoří)

červeně jsou vyznačeny částice přitakávací (jo, no)

tyrkysově jsou vyznačeny změny v aktuálním členění (emocionální Hoří v bytě.) nebo odchylky od větné stavby (neví sama, co to je, že tam tak hoří)

Často se objevují výrazy obecné češtiny (protetické v), chybná je také koncovka – v tý, u paní Najbourový. Pořádek slov ve větách neodpovídá běžnému pořádku slov. Věty jsou proto hůře srozumitelné.

Pracovní list č. 2

- Podobá se rozhovor větám, které máme na tabuli? Jak?

Byl text původně psaný nebo mluvený?

- Považujete takový text za připravený? Pokud ne, proč?
- Jaké nedostatky v něm naleznete?
- **Kdo, kam a proč telefonuje?**
- Nač se příjemce telefonátu ptá?
- Proč opakuje své otázky?
- Kdo je paní Mráčková?
- O čem vypovídá naše vyjadřování?
- Proč myslíte, že k požáru došlo?
- Co všechno podle vás může hořet v koupelně?
- Co může způsobit požár v bytě?
- **Co může v bytě hořet?**
- Jak myslíte, že celá situace dopadla?

2. hodina Popis pracovního postupu – návod

Cíl

- popis pracovního návodu
- vytvoření pracovního návodu
- hodnocení pracovního návodu

Zjednodušený plán hodiny

Jak správně ohlásit požár

1. V úvodu hodiny si připomeneme práci v minulé vyučovací hodině.
2. Žáci si přečtou výchozí text. Úplné znění textu dostanou česky mluvící žáci, žák cizinec dostane jeho zjednodušenou verzi.
3. Rozdáme pracovní list s klíčovým vizuálem:
 - Kde hořelo?
 - Co hořelo?
 - Kdo volal hasiče?
 - Co říkal?
 - Jak reagoval hasič?
 - Co chtěl vědět hasič? Vypiš z textu hasičovy otázky.
 - Jméno volajícího:
 - Adresa volajícího:
 - Telefonní číslo volajícího:
4. Ve dvojicích si žáci nejprve doplní údaje do klíčového vizuálu a následně si připraví, jak by sami ohlásili požár. Upozorníme žáky, že nemusí hrát postavu z rozhovoru. Mluví za sebe a mohou také změnit další okolnosti.
5. Pak vyučující hraje hasiče a žáci ohlašují požár.
6. Připomeneme si zásady psaní pracovního postupu – jasnost, výstižnost, přesnost.
7. Zeptáme se žáků, jaký slovesný tvar budou při tvorbě návodu používat – rozkazovací způsob.
8. Úkolem je napsat návod pro svého mladšího sourozence nebo kamaráda. Co má udělat, v případě, že je svědkem požáru a je jen na něm, aby požár ohlásil. Zdůrazníme, že návod má být stručný a výstižný. Může mít formu malého plakátku s pokyny.

Klíčový vizuál 1 pro 2. vyučovací hodinu (žáci s rodným českým jazykem)

Kde hořelo?

Co hořelo?

Kdo volal hasiče?

Co říkal?

Jak reagoval hasič?

Co chtěl vědět hasič? Vypiš z textu hasičovy otázky.

Jméno volajícího:

Adresa volajícího:

Telefonní číslo volajícího:

Klíčový vizuál 1 pro 2. vyučovací hodinu (žáci s odlišným mateřským jazykem)

Kde?

Co?

Kdo?

Adresa a telefonní číslo.

Vyčkej u telefonu na kontrolní zavolání.

S ŽOMJ předučíme slovní zásobu, zvláště slovesa. Můžeme dát k dispozici následující slovesa či krátké věty.

Klíčový vizuál 2 (žáci s odlišným mateřským jazykem)

Vidíš požár.

Zavolej – číslo 112 nebo 150

Řekni – co

Hoří.

Přijedte.

Tvoje jméno, adresa a telefonní číslo.

Počkej u telefonu

Žák s odlišným mateřským jazykem pracuje se slovníkem, ptá se vyučující podle potřeby.

Číslovky píše číslicemi. Pomůžeme žákovi s tvorbou krátkých vět.

3. hodina Vypravování

Cíl

- seznámit se se strukturou a jazykem vypravování
- rozšířit slovní zásobu
- spojovat věty do vyšších celků
- vytvořit vyprávění

Zjednodušený plán hodiny

Příprava slohové práce – vypravování

Příběh pro krimi zprávy

1. V úvodu hodiny se vyučující žáků zeptá, zda oni sami byli někdy svědky nějaké nepříjemné události.
2. Ti, kteří byli, jdou na jednu stranu třídy, poté je vyučující přidělí do skupin k těm, kterým se nic podobného nestalo.
3. Žáci jsou vyzváni, aby o své mimořádné události vyprávěli ve skupině svým spolužákům.
4. Po několika minutách vyzve učitel několik žáků, aby sdělili, co jim žák vyprávěl.
5. Na tabuli, případně na interaktivní tabuli připravíme přehled otázek, které by měly studenty vést k formulaci pravidel pro psaní vypravování.

Přehled zásad pro psaní vypravování k zapsání na tabuli nebo na interaktivní tabuli určený pro vyučující

- **Jaké části musí mít vypravování?**
 - **Co jsou nejdůležitější části vypravování?**
1. Věnujeme pozornost zápletce – něco neočekávaného se stane. Usilujeme o napětí. Dáme žákům k dispozici osnovu – viz níže.
 2. Upozorníme je, že body osnovy jsou vlastně **podtitulky** – názvy jednotlivých odstavců v textu.
 3. Žáci mohou začít pracovat na přípravě vypravování. Je pravděpodobné, že žák s odlišným mateřským jazykem bude potřebovat individuální péči. Pomůžeme mu s pochopením osnovy. Společně ke každému bodu připravíme vhodná dějová slovesa, případně další slovní zásobu.

Osnova

1. Úvod

- Kdo
- Kde
- Kdy

2. Vlastní vypravování

- a) Začátek děje
- b) Zápletka. Něco se stalo.
- c) Vyvrcholení děje
- d) Rozuzlení. Jak to dopadlo.

3. Závěr

Vypravování – další okruhy pojmů a úkoly

Teorie pro vyučující

Jazykové a stylistické prostředky

- přímá řeč – oživuje vypravování, přibližuje postavy
- střídání časových rovin – tj. střídání vyprávěcích časů, minulého a přítomného
- krátké věty – zpravidla jednočlenné nebo větné ekvivalenty – napomáhají k rychlejšímu spádu děje, zvyšují napětí
- dějová slovesa
- synonyma
- otázky a odpovědi
- zvolání

Na co si dát pozor

- slovosled – subjektivní pořádek slov
- střídání hovorových a nespisovných prostředků například v přímé řeči
- větná stavba – dlouhá souvětí
- vyprávění se doporučuje v 1. osobě“

Hanzová, M., Schneiderová, E. *Klíč ke slohu*. Praha : Albatros, s. 36-46.

Okruhy pojmů a další úkoly a klíčové vizuály

- Jazykové prostředky
- Převažuje spisovná čeština
- Nářečí a nespisovný jazyk slouží k charakteristice postav
- Slovesa
- Synonyma, zdobněliny, přirovnání

- Časová posloupnost
- Spojky a časová příslovce

Klíčový vizuál

Použij následující spojky a spojovací výrazy v souvětích:

,když

,že

,kde

,co

,kteří

,protože

,ale

,aby

Úkol pro žáka s odlišným mateřským jazykem:

Řekni, že se to stalo v minulosti:

- říkat
- mluvit
- hořet
- běžet
- spěchat
- volat
- uhasit
- zachránit

4. hodina

Cíl

- napsat vlastní text vypravování

Zjednodušený plán hodiny

1. Žáci píšou vypravování na téma **Příběh pro krimi zprávy**.

Příloha 1

V příloze 1 najdete slohovou práci, kterou žákyně s odlišným mateřským jazykem samostatně vypracovala ve 4. hodině, na závěr 4hodinového bloku.

Poznámky k zapojení žáka s odlišným mateřským jazykem:

Při tvorbě manuálu, plakátu, který má zobrazit jednotlivé kroky telefonátu, se může plně zapojit při logickém strukturování informací, s jazykovou částí mu pomohou žáci s českým mateřským jazykem.

Heterogenní třída základní školy (žáci s odlišným mateřským jazykem)

Charakteristika třídy

Žáci, jejichž rodným jazykem je čeština, a žáci s odlišným mateřským jazykem.

Časová dotace

1 vyučovací hodina

Motivace

Vyučující se ptá žáků, kdy co kde hořelo?

Zjednodušený plán hodiny

1. Žáci se seznámí s klíčovým vizuálem.

Kde?

Co?

Kdo?

Adresa a telefonní číslo.

Vyčkej u telefonu na kontrolní zavolání.

2. Žáci si potichu přečtou rozhovor.
3. Vysvětlí si slovíčka.
4. Přečtou rozhovor – hraní rolí, vyučující hraje hasiče, žáci postupně hrají volající.
5. Žáci si vymyslí svou událost.
6. Využijí vizuál a připraví si podklady pro telefonát hasičům.
7. Jednotliví studenti volají vyučující (hasičům) a ohlašují nebezpečí, požár, zranění.

Heterogenní 9. třída základní školy (žáci s českým mateřským jazykem a s odlišným mateřským jazykem)

Charakteristika třídy

Ve třídě jsou dva cizinci. Jedna dívka, která bez problémů rozumí a komunikuje. Jeden cizinec, který rozumí, komunikace je obtížnější, velmi špatně skloňuje, s češtinou má stále problémy. Na obtížnější otázky nedokázal najít samostatně odpověď.

Časová dotace

1 vyučovací hodina (á 45 minut)

Cíl

- seznámit se s logickou strukturou pracovního postupu
- seznámit se s jazykovou strukturou pracovního postupu
- vytvořit pracovní postup – popis volání hasičům

Zjednodušený plán hodiny

1. Žáci skládají rozstříhaný rozhovor.
2. Vyučující a jeden žák rozhovor přečtou.
3. Vyučující zadá žákům otázky:
 - Poznáte, kdo s kým mluví?
 - O jaký typ mluveného projevu se jedná?
 - Co je na textu zvláštní?
 - Jaký je cíl rozhovoru z hlediska volajících? Co chce říct volající?
 - Jaký je cíl rozhovoru z hlediska hasiče? Co potřebuje vědět hasič?
 - Daří se jim domluvit?
 - Co musí udělat, aby se lépe domluvili? Pomožte jim.
 - ... místo pro Vaše nápady a modifikace
4. Žáci se ve skupinách pokusí vymyslet pravidla, podle kterých by měla komunikace mezi volajícími a hasičem probíhat.
5. Vygenerují pod vedením vyučující, že jde o popis pracovního postupu.
6. Žáci se pokusí formulovat, jaká pravidla musíme u pracovního postupu dodržovat jak v oblasti členění, obsahu i jazykového ztvárnění textu.

Autorky: Lenka Mlčochová, Markéta Slezáková

7. Žáci vytvoří popis pracovního postupu – telefonát hasičům.
8. Žáci strukturu naplní svým obsahem.
9. Vyučující namátkově přijímá hovory od jednotlivých studentů.
10. Dále je možné zkusit telefonát nejen hasičům, ale i policii, záchranné službě.
11.*místo pro Vaše nápady a modifikace*

Heterogenní přípravná třída základní školy (žáci s odlišným mateřským jazykem) – aktivity se účastnili dva žáci (6. a 8. třída)

Charakteristika třídy

Jedná se o přípravnou třídu, která je určena cizincům z azylového střediska v Kostelci nad Orlicí. Má je připravit na vstup do základní školy. Ve třídě je osm dětí, ale jen dva žáci byli z 2. stupně (6. a 8. ročník), ostatní žáci jsou z 1. stupně, ti se aktivity neúčastnili, měli svou vlastní aktivitu.

Časová dotace

1 vyučovací hodina (á 45 minut)

Cíl

- naučit se ohlásit nebezpečí, požár, zranění v rámci tématu lékař, první pomoc, chování v situacích, které mohou ohrozit život
- trénovat poslech v telefonu (na nahrávce vlastního rozhovoru s hasičem=vyučující/m)
- seznámit se s citově zbarveným rozhovorem

Zjednodušený plán hodiny

1. Vyučující seznámí studenty se situací – v azylovém domě na chodbě hoří – studenti musí zavolat hasičům.
2. Každý student zvlášť zavolá hasičům a vyučující jejich hovor nahrává (na konci hodiny nahraje vyučující pro srovnání ten samý rozhovor poté, co si rozhovor sami budou strukturovat a nacvičí ho – na začátku hodiny byl rozhovor nestrukturovaný, studenti nesdělili všechny potřebné informace).
3. Studenti dostanou rozhovor paní Máčkové s hasičem a snaží se přečíst text s citovým zbarvením.
4. Studenti vyhledávají v textu informace a doplňují je do tabulky, kterou předem připravila vyučující:

Kdo volá?	
Jaké má číslo telefonu?	
U koho hoří?	

Kde hoří? (adresa)	
Co hoří?	
Je někdo zraněný?	

5. Vyučující ověří, zda studenti rozumějí i další slovní zásobě, která se v textu vyskytuje.
6. Studenti vyhledávají v textu nespisovné koncovky, ty podtrhnou.
7. Vyučující napíše tyto věty na tabuli a studenti u nich opravují nespisovné koncovky za spisovné.
8. Studenti mají za úkol napsat, jaké údaje by měl obsahovat telefonát hasičům. Poté si připraví své repliky, které budou v telefonu hasičům potřebovat. Zapíše si je ve správném pořadí.
9. Vyučující pustí studentům jejich původní nahrávky telefonátu hasičům. Studenti při poslechu kontrolují, zda postupovali stejně jako ve svém nyní připraveném rozhovoru. Zjišťují, že ne.
10. Studenti zavolají znovu hasičům, tentokrát již poté, co si své repliky předem připravili. Vyučující je opět nahraje.
11. Vyučující pustí studentům nahrávku. Všichni posuzují, zda je nahrávka lepší než ta z počátku hodiny.
12. Studenti pracují na výslovnosti slov, které jim v telefonátu dělaly problémy.

Homogenní seminář VŠ (Literární akademie Josefa Škvoreckého, seminář studentů magisterského studia)**Charakteristika semináře**

Seminář navštěvují vysokoškolští studenti magisterského studia oborů Tvůrčí psaní a Komunikace v médiích.

Časová dotace

2 bloky (á 90 minut), tj. 4 vyučovací hodiny (á 45 minut)

Cíle

- uvést charakteristiku mluveného textu podle jednotlivých jazykových rovin včetně pragmatického hlediska (1. seminář)
- uvést charakteristiku psaného textu podle jednotlivých jazykových rovin včetně pragmatického hlediska (1. seminář)
- definovat rozdíly mezi mluveným a psaným textem (1. seminář)
- charakterizovat text z hlediska obsahu (1. seminář)
- na základě mluveného textu vytvořit čtyři různé psané texty různých žánrů (2. seminář)
- uvědomit si plynulou hranici, škálu možností utváření textu mezi mluveností a psaností (2. seminář)

1. seminář**Cíl semináře**

- uvést charakteristiku mluveného textu podle jednotlivých jazykových rovin včetně pragmatického hlediska
- uvést charakteristiku psaného textu podle jednotlivých jazykových rovin včetně pragmatického hlediska
- definovat rozdíly mezi mluveným a psaným textem
- charakterizovat text z hlediska obsahu

Zjednodušený plán semináře

1. Studenti se rozdělí do dvou skupin, každá skupina porovná dva texty – jeden psaný (text A nebo text B) a druhý mluvený (hasiče) a pokusí se definovat rozdíly na různých úrovních – slovní zásoba, morfologie, syntax, kompozice, cíle účastníků

Psaný text A

Dne 24. července 2012 došlo na silnici II. třídy číslo 112 na úseku z obce Vanov do Telče k dopravní nehodě osobního automobilu, který po nárazu do stromu sjel do Roštejského rybníka. Ve vozidle bylo v době nehody pět cestujících ve věku od patnácti do jednadvaceti let. Čtyři z těchto mladých lidí vyprostili z vozidla náhodní kolemjdoucí a v době příjezdu jednotky HZS Kraje Vysočina stanice Telč se v potopeném vozidle stále nacházela mladá dívka. Její noha byla zaklíněna mezi sedačku řidiče a karoserii vozidla a přes pravé zadní okénko byla vykloněna z vozidla, kde jí držel hlavu nad hladinou lékař z posádky záchranky. Vozidlo pod hladinou nebylo stabilní, a pokud by došlo k pohybu vozidla, došlo by také k potopení obličejové části zraněné dívky. Vzhledem k časové tísně se nstržm. Poledna jedním z otevřených okének potopil do havarovaného vozidla, kde se snažil uvolnit nohu zaklíněné dívky. Tento pokus se však nezdařil, proto použil nestandardním způsobem izolační dýchací přístroj, potopil se opět do havarovaného vozidla a zaklíněnou nohu dívky se mu podařilo uvolnit. Tímto činem projevil nstržm. Poledna osobní statečnost a zraněné dívce zachránil život.

Psaný text B

Dne 30. července letošního roku došlo k rozsáhlému požáru v bytě v Ostravě Porubě. M. Kusyn poté, co zjistil, že v bytě jsou lidé, vyrazil vstupní dveře a v zakouřeném prostoru se mu podařilo najít těžce zraněného muže, kterého vytáhl na chodbu. Poté se do hořícího bytu vrátil, aby se pokusil najít další osobu. K té se ale kvůli vysoké teplotě a zakouření prostor nemohl dostat. Snažil se proto za použití nástěnného hydrantu o prvotní hasební zásah a zamezení dalšímu šíření požáru. Ženu posléze zachránili hasiči.

2. Zatrhněte řádky, ve kterých jsou pro telefonát podstatné informace.
3. Věty z řádku 24 a 32 přeformulujte do souvětí a použijte vhodné spojky.

Řešení pro vyučující

- **původní:** Ano. A tady to hlásim, hlásim to tady Máčková, ale hoří to u paní Najbourový přilítla sem, že tam hoří.
 - **přeformulované:** Tady Karla Máčková, chtěla bych nahlásit, že ve Finské ulici osmnáct, ve čtvrtém patře v bytě paní Najbourové hoří. Paní Najbourová přiběhla ke mně, aby mi řekla, že v její koupelně hoří karma.
 - **původní:** No, to já nevím. Vona mi křičí. Přilítla pro mě a já. A pojte se podívat a hoří tam vošklivě. Je tam voheň.
 - **přeformulované:** Bohužel nevím, co v koupelně u paní Najbourové, která mi tu teď křičí, hoří. Paní Najbourová ke mně přiběhla a říkala: Pojdte se podívat. Skutečně je v koupelně rozsáhlý požár, který vypadá strašně.
4. Čím se liší vaše verze od verze původní?

Řešení pro vyučující

- jsou v ní kratší věty, mluvený projev je spontánní, tj. syntax není promyšlená na rozdíl od psaného projevu, vyjádření psané je přesnější, vztahy mezi větami jsou explicitně vyjádřeny, není možné se spoléhat na doplnění z kontextu, časté opakování slov, syntaktických konstrukcí, aktuální členění – subjektivní pořádek slov)
5. Najděte prvky typické spíše pro mluvený projev, jevy podtrhněte a pokuste se tyto jevy zobecnit a charakterizovat, k čemu obecně v mluvených textech dochází.

Řešení pro vyučující

- **zeleně** jsou označeny hláskové jevy – nespisovná výslovnost (krácení = prosim, protetické v = vo co, zjednodušování výslovnosti souhláskových skupin = de místo jde, nespisovná výslovnost = štvrtým)
- **šedivě** jsou označeny morfologické jevy – nespisovné koncovky (u tý Najbourový)
- **fialově** je označeno typické použití ukazovacích zájmen (v bytě to hoří)
- **červeně** jsou vyznačeny částice přitakávací (jo, no)

- **tyrkysově** jsou vyznačeny změny v aktuálním členění (emocionální Hoří v bytě.) nebo odchylky od větné stavby (neví sama, co to je, že tam tak hoří)

6. O jaký typ mluveného projevu se jedná?

Řešení pro vyučující

Jde o tzv. institucionální komunikaci – komunikaci mezi institucí a jednotlivcem.

7. Proč hasič opakuje otázky?

8. Studenti vytvářejí definici rozdílů mezi mluveným a psaným textem.

Řešení pro vyučující

Rysy psaného a mluveného textu

Psaný text	Mluvený text
připravenost, plánovitost, formálnost	nepřipravenost, spontánnost, neformálnost
dominantní orientace na obsah	orientace na pragmatické složky komunikace
složitější tematika	jednodušší tematika
dekontextualizace	kontextualizace
statičnost	dynamičnost
retrospektivní zaměření	prospektivní zaměření
abstraktnost, racionálnost, analytičnost, logičnost	konkrétnost, subjektivnost, emotivnost
organizovanost, uspořádanost	neorganizovanost, neuspořádanost
komplexnost	fragmentárnost
explicitnost	implicitnost
určitost	neurčitost
komplexnější syntaktické struktury	koordinace, juxtaopozice, eliptičnost, neúplná realizace syntaktických konstrukcí
kondenzace, nominalizace, pasivum	opakování, korektury a rektifikace, false starts, návraty, frekvence deiktik, osobních a ukazovacích zájmen, vycpávkových výrazů, členicích signálů
interpunkce	parajazykové a mimojazykové prostředky

spisovnost	nepisovnost
monolog	dialog

(In: Čmejrková, S., Hoffmannová, J. Mluvená čeština, hledání funkčního rozpětí. Praha : Academia, 2011. Lingvistické charakteristiky obou modů, s. 35.)

9. Kdo je asi paní Máčková? Kolik jí je? Jaké má vzdělání?

2. seminář

Cíl semináře

- na základě mluveného textu vytvořit čtyři různé psané texty různých žánrů
- uvědomit si plynulou hranici, škálu možností utváření textu mezi mluveností a psaností

Zjednodušený plán semináře

1. Studenti se rozdělí do čtyř skupin a každá skupina má za úkol vytvořit na základě mluveného textu (hasiči) vytvořit jeden z následujících textů:
 - skupina 1 – písemné hlášení o události pro potřeby hasičů
 - skupina 2 – článek do novin do Krimi zpráv
 - skupina 3 – zpráva do ČT24
 - skupina 4 – umělecké vyprávění
2. Studenti si nejprve definují pravidla jednotlivých žánrů, pak teprve tvoří texty.
3. Hotové texty pak posuzuje celá skupina z hlediska dodržování žánrů.
4. Skupina definuje znovu žánr jednotlivých textů a navrhuje úpravy textů vytvořených jednotlivými skupinami.

Příloha

Přikládáme vytvořené texty.

Skupina 1 – písemné hlášení o události pro potřeby hasičů

21.3.2012 17:00 – Ohlášení požáru na Praze 5. Dispečer se pomocí otázek na volající – pí. Máčková – dopravoval k bližším informacím ohledně povahy požáru (požár elektronického zařízení v bytě sousedky pí. Najbourové), adresy (Finská 18, Praha 5) a tel. čísla.

21.3.2012 17:10 – Hlášení požáru ve Finské 18 bylo stornováno z důvodu uhašení požáru majitelkou bytu.

Skupina 2 – článek do novin Krimi zprávy

Praha, 14. 8. 2013

Včerejší večer skončil tragicky pro šedesátiletou důchodkyni z Prahy 5, jež uhořela ve svém bytě ve čtvrtém poschodí. Žena objevila požár ve své koupelně - neváhala přivolat na pomoc svou sousedku a ta neprodleně volala na linku 150. Hasiči byli připraveni neprodleně vyjet, avšak ženy své oznámení po několika minutách stáhly s tím, že se jim požár podařilo uhasit. Vše se zdálo být v pořádku, výjezd hasičů byl odvolán a sousedka

opustila byt oběti. Ženy jakožto ohnisko požáru označily pračku, kterou se jim podařilo uhasit, avšak v té době netušily, že skutečným nebezpečím byla karma, která v nočních hodinách explodovala. Následky nehody byly neslučitelné s životem majitelky bytu. V současné době odborníci prověřují, zda nedošlo k narušení statiky domu.

Skupina 3 – zpráva do ČT24

Požár na Praze 5

Ve Finské ulici na Praze 5 vypukl v bytě požár. Dle hlášení svědkyně hoří v koupelně, kde se nachází karma. Údajně by neměl být nikdo zraněn ani usmrcen. Hasiči v této chvíli jedou na místo. O dalším průběhu akce vás budeme informovat.

Skupina 4 – umělecké vyprávění

"Dyť už du, už..." dveře bytu paní Mačkové se otevřely a za nimi stála paní Najborová s pěstičkou stále ještě napřaženou proti dveřím: "Co tak plašíš, Máňo," divila se paní Máčková, „přece nehoří."

"Právě, že hoří! V koupelně!"

"Tak to se na to musím podívat!" prohlásila sousedka Máčková rezolutně a s mlaskáním chlupatých pantoflí si razila cestu do koupelny paní Najborové. Kryty kuchyňskými chňapkami se odhodlávaly otevřít dveře koupelny, ale pokaždé jen letmo nakoukly, aby oheň nešířily možným průvanem (alespoň na to se později vylouvaly). Nakonec se rozhodly zavolat hasiče, ale Marie Najborová se zdála sousedce příliš rozrušená, a tak se sluchátka chopila sama. Prosím, ozvalo se na druhém konci a paní Máčková s mocným nádechem sebejistě přikázala:

"Hasiče prosím,"

"Ano prosím" zamumlalo znovu sluchátko a Libuška mrkla spiklenecky na Máňu: Tak vidíš, už nás spojujou.

"Hlavně jim to všechno řádně vysvětlí!" klepala jí Marie na rameno kostnatým malíčkem. "Bez obav."

Ale Marii se vůbec nezdálo, že by hasič bral Libušku vážně. Rozhovor se vlekl a v bytě hořelo. Docela jistě se už požár rozšířil z koupelny, přes kuchyň až do ložnice a balkonem možná i do bytu paní Kadrnožkové se psem Jonatánem. Marie se už mohla se svými věcmi jen tiše loučit.

Nakonec se hasiči, tomu zhrblému nechápavci, konečně rozsvítilo a slíbil, že do Finské 18 přijede hasit, což je ostatně jeho práce (na tom se obě sousedky shodly).

Náměty na další možnosti využití výchozího textu v hodinách českého jazyka

A. Ohlašování požáru

Cíl

- žáci se naučí, jak ohlásit požár, seznámí s tím, jak jdou

Zjednodušený dialog hasiče s osobou ohlašující požár (pro žáka s odlišným mateřským jazykem)

1. Studenti si přečtou zjednodušený dialog.
2. Vyučující a studenti si vysvětlí slovní zásobu.

1.	Hasič:	Prosím.
2.	Paní Máčková:	Hasiče prosím.
3.	Hasič:	Ano prosím.
4.	Paní Máčková:	Prosím vás pěkně tady hlásím je to Finská vosumnáct.
5.	Hasič:	No vo co tam de.
6.	Paní Máčková:	Hoří.
7.	Hasič:	A co tam hoří?
8.	Paní Máčková:	V koupelně je to. A je tam voheň.
9.	Hasič:	Hm.
10.	Paní Máčková:	Prosím vás.
11.	Hasič:	A je to Praha která?
12.	Paní Máčková:	Je to Finská osumnáct u paní Najbourový ve čtvrtém poschodí.
13.	Hasič:	Praha pět, Finská osumnáct?
14.	Paní Máčková:	Finská osumnáct.
15.	Hasič:	Jaká?
16.	Paní Máčková:	Prosím?
17.	Hasič:	Jaká ulice?
18.	Paní Máčková:	Finská osumnáct.
19.	Hasič:	Finská osumnáct. Vaše jméno?
20.	Paní Máčková:	Tady Máčková, ale hoří u paní Najbourový.
21.	Hasič:	Číslo telefonu mi řekněte.

Tento materiál byl vytvořen za podpory Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí a MŠMT ČR.

22.	Paní Máčková:	Čí? Moje?
23.	Hasič:	Ano.
24.	Paní Máčková:	Dvacet dva osumdesát tři šedesát.
25.	Hasič:	Co tam hoří? Nevíte?
26.	Paní Máčková:	No, to já nevím.

3. Student doplňuje do rozhovoru slova z tabulky.

Hoří.	Dvacet dva osumdesát tři šedesát.	Finská.	Máčková	Koupelně
-------	-----------------------------------	---------	---------	----------

1.	Hasič:	Prosím.
2.	Paní Máčková:	Hasiče prosím.
3.	Hasič:	Ano prosím.
4.	Paní Máčková:	Prosím vás pěkně tady hlásím je to Finská vosumnáct.
5.	Hasič:	No vo co tam de.
6.	Paní Máčková:
7.	Hasič:	A co tam hoří?
8.	Paní Máčková:	V je to. A je tam voheň.
9.	Hasič:	Hm.
10.	Paní Máčková:	Prosím vás.
11.	Hasič:	A je to Praha která?
12.	Paní Máčková:	Je to Finská osumnáct u paní Najbourový ve čtvrtým poschodí.
13.	Hasič:	Praha pět, Finská osumnáct?
14.	Paní Máčková:	Finská osumnáct.
15.	Hasič:	Jaká?
16.	Paní Máčková:	Prosím?
17.	Hasič:	Jaká ulice?
18.	Paní Máčková:
19.	Hasič:	Finská osumnáct. Vaše jméno?
20.	Paní Máčková:	Tady, ale hoří u paní Najbourový.
21.	Hasič:	Číslo telefonu mi řekněte.

Tento materiál byl vytvořen za podpory Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí a MŠMT ČR.

22.	Paní Máčková:	Čí? Moje?
23.	Hasič:	Ano.
24.	Paní Máčková:
25.	Hasič:	Co tam hoří? Nevíte?
26.	Paní Máčková:	No, to já nevím.

4. Student vypisuje číslicí z textu číslovky.
5. Student podle diktátu vyučující zapisuje následující číslovky:
 - Pět
 - Osmnáct
 - Dvacet dva
 - Osmdesát tři
 - Šedesát
6. Student vypisuje z textu slovesa.

Řešení pro vyučující

Hoří, hlásím, řekněte, nevím, má, jedeme...

7. Student má za úkol použít slovesa v krátkých větách
8. Student má za úkol odpovědět na otázky:
 - **Kde hořelo?**
 - **Co hořelo?**
 - **Kdo to viděl?**
 - **Kdo volal hasiče?**
 - **Co říkala?**
 - **Co říkal hasič?**
9. Student má za úkol vypsát otázky, které kladl hasič.
10. Vymyslet si situaci.
11. Vytvořit dialog a ohlásit svou situaci hasičům (vyučující).

B. Jak to dopadlo?

Cíl

- dokončit příběh tak, aby byl zachován styl předchozího textu, rozvíjet kreativní psaní

Žáci dostanou pouze první část dialogu, mají za úkol napsat, jak příběh nakonec skončí.

C. Hláskování

Cíl

- naučit se českému způsobu hláskování
 - seznámit se s českou hláskovací tabulkou (popřípadě i s ostatními hláskovacími tabulkami (mezinárodní, NATO))
1. Žáci mají za úkol vyhledat na internetu informace o hláskování, historii a cíli hláskovacích tabulek a seznámit se s českou hláskovací tabulkou. Tuto úlohu mohou plnit jak žáci s odlišným mateřským jazykem (informace vyhledávají ve svém rodném jazyce) či pouze rodilí mluvčí, kteří pak mohou mít za úkol seznámit s klíčovými informacemi žáky s odlišným mateřským jazykem.
 2. Žáci se mají naučit pomocí tabulky hláskovat své jméno, příjmení a ulici.
 3. Žáci zkoušejí hláskovat své jméno, příjmení a ulici samostatně, nemusejí přesně používat jména z hláskovací tabulky, mohou zvolit i jiná. Jde o to, aby pochopili princip českého hláskování.

D. Dej si pozor!

Cíl

- **žáci se seznamují s výpověďmi, kterými je možno vyjádřit varování – komunikační funkce – varování**
1. Pomocí obrázků z učebnice Český den (Ondřej Matula. Český den. Praha : Člověk v tísni, 2007, s. 82) přiřazují žáci správné výpovědi k jednotlivým situacím, např. *Pomoc! Hoří! Pozor!* apod.
 2. Žáci si losují situace nebo jim vyučující situace promítá a žáci musí adekvátně situaci reagovat.

E. Myslíme na to, s kým mluvíme?

Cíl

- **žáci se seznamují s tím, jak v dialogu dochází k jazykovému přizpůsobování partnerů**
1. Žáci hledají v textu pasáže, kde se hasič přizpůsobuje způsobu komunikace paní Máčkové.
 2. Žáci se snaží vymyslet další situace, ve kterých k takovému přizpůsobování dochází.

Řešení pro vyučující

Viz článek O. Mullerové: *O jazykovém přizpůsobování v dialogu*. Naše řeč 61, 1978, č. 2, <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6038>

F. Tady hoří!

Cíl

- Žáci se učí přesně pojmenovat, co mimořádného se stalo, rozšiřují si slovní zásobu spojenou s hlášením mimořádné události
1. Žáci se seznamují se slovesy *hoří, uvízl jsem, teče voda, praskla hráz, máme vytopený sklep, někdo spadl, nedýchá* atd.
 2. Žáci volají na tísňovou linku a popisují co nejpřesněji situaci, využívají naučená slovesa.

G. Kam mám volat?

Cíl

- Seznámit se s telefonními čísly hasičské služby, záchranné služby a policie a s univerzálním evropským číslem 112, naučit se rozlišit, ve kterých situacích máme volat které číslo, porozumět slovní zásobě používané při popisu mimořádné události
1. Žáci dostanou na kartičkách popsané různé situace, např. *Kamarád uvízl ve výtahu. Na ulici leží muž a nereaguje. Na fotbalovém utkání se začali lidé prát.*
 2. Musí je roztřídit do skupin podle toho, zda by volali hasiče, záchrannou službu nebo policii.

Závěr

Závěr pokládáme vlastně svým způsobem za začátek. A to začátek Vaší práce. Inspirujte se a tvořte vlastní hodiny užitečné pro studenty, inspirativní pro Vás a zábavné pro Vás i studenty.

Poděkování

Za náměty na aktivity a za pilotáže aktivit děkujeme Lence Kejhové, Karle Kubíčkové a za další rozvíjení aktivit účastnicím Metodického setkání Ústavu pro jazykovou a odbornou přípravu Univerzity Karlovy.

Příloha 1

Dne 9
18/1/2013

1. slohová práce
- Vypravování
- Příběh pro krimi záplevy

Osnova:

- 1) kde, kdo
- 2) co se stalo
 - Překvapivá situace
 - Jak to dopadlo.
- 3)

Úvod: V lese byl Bob. Bob chodil mezi stromy a užíval si přírodu, když si slyšel ~~divného~~ něco ~~divného~~ v ~~tém~~ chvíli on slyšel něco hoří.

On běžel ^{tam} ~~do~~, kde oheň byl a viděl velkou část lesa hoří. Ale on neví, co musí dělat. Nemůže volat protože neměl mobil, ~~on neměl telefon~~

Myslel si, co on bude dělat, když nějaký strom spadl před ^{měl} ~~ho~~. Rychle, on ^{řekl} ~~se~~ ^{řekl} ~~oheň~~, a byl v bezpečí. Ale čas běžel, a větší část z les hořela. Nevěděl, co má dělat.

Na jedné, viděl řeka. ~~šel~~ Jel tam, ale neměl něco vzít voda ^{na} ~~oheň~~. ^{Měl ideu tak} ~~šel~~ ^{svou} vzal ~~řeku~~ tašku, a ^{nahradil} ~~šel~~ vodu do ~~řeky~~ tašky do oheň.

Za hodina, oheň nebyl. Bob byl šťastný, že zachránil ten les. On chodil domů říct, co se stalo do jeho rodiče.

Pyšková

